

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های خبری

نشست پژوهشی؛

موضوع:

"موانع و راهکارهای تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار"

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: فاطمه حسینی

- ❖ ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44، شاه بیت قوانین مرتبط با تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار در کشور می‌باشد.
- ❖ هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار متولی اصلی شناسایی، اصلاح و حذف رویه‌ها و مقررات زائد کسب و کار در کشور است.
- ❖ اگرچه در قانون، برای دستگاه‌ها و کسانی که در امر تسهیل و تسریع صدور مجوزها اختلال ایجاد می‌کنند، مجازات حبس یا جریمه نقدی در نظر گرفته شده، اما تاکنون هیچ برخوردی با متخلفان صورت نگرفته است.
- ❖ در سال 1397، در مجموع تعداد 7 جلسه «هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار»، و تعداد 14 جلسه کمیته تخصصی در هیئت مذکور برگزار شده است.
- ❖ برخورد ساده انگارانه با موضوع در قانون، ضمانت اجرای ناکافی برای مصوبات هیئت مقررات زدایی، وجود بازار غیر رسمی در صدور برخی مجوزها، توجه به کمیت به جای کیفیت، استفاده نکردن از تجربه سایر کشورها در امر تسهیل صدور مجوز، صدور مجوز توسط دستگاه‌های ذینفع، وجود تورم مقرراتی، عدم انسجام و هماهنگی بین دستگاه‌ها و عدم همکاری مناسب دستگاه‌ها با هیئت مقررات زدایی از مهم‌ترین موانع در تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار است.
- ❖ اختصاص یک کد منحصر به فرد همانند کد ملی به هر یک از مجوزها برای شناسایی مجوزهای رسمی از غیررسمی یکی از مهم‌ترین راهکارها در اصلاح نظام مجوزدهی کشور است.

□ مقدمه

محیط کسب و کار از اجزاء و عوامل مختلفی تشکیل شده که یکی از مهم‌ترین اجزای آن مجوزهای کسب و کار است و تأثیر بسزایی در ایجاد و توسعه فضای کسب و کار در کشور دارد. در واقع، نظام مجوزهای کسب و کار مقدمه ورود به یک فعالیت تولیدی یا خدماتی است، که اگر از ساختار و قاعده مشخصی پیروی کند، نه تنها در بهبود و توسعه محیط کسب و کار مؤثر خواهد بود، بلکه بستر رشد و گسترش فعالیت‌های اقتصادی را در کشور فراهم می‌آورد. به همین دلیل، تسهیل و تسریع در فرآیند صدور مجوزهای کسب و کار و به حداقل رساندن زمان و هزینه ایجاد یک فعالیت اقتصادی، از جمله موضوعات مهمی است که طی سال‌های اخیر در دستور کار بسیاری از کشورها از جمله گرجستان، کره جنوبی، مالزی، سنگاپور و ... برای بهبود و توسعه فضای کسب و کار و در نهایت رشد اقتصادی خود قرار گرفته است. در این میان، ایران نیز اگرچه طی یک دهه گذشته همواره بر بهبود محیط کسب و کار تأکید کرده و در ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44 قانون اساسی نیز شرایط و ضوابط تسهیل مجوزهای کسب و کار به طور صریح اعلام شده است، اما همچنان فعالان اقتصادی فرآیند پیچیده و زمان‌بر مجوزهای کسب و کار را یکی از چالش‌های اصلی پیش روی تولید و اشتغال کشور می‌دانند. از این‌رو، در نشست کارشناسی¹ با حضور مهندس علی فیروزی، رئیس مرکز ملی مطالعات پایش و بهبود محیط کسب و کار، موانعی که باعث شده با وجود قوانین متعدد و انجام اقدامات مختلف، همچنان تسهیل مجوزهای کسب و کار به عنوان یکی از موانع اصلی توسعه و گسترش فعالیت‌های اقتصادی در کشور به شمار آید، مورد بررسی قرار گرفته است.

□ تکالیف قانونی تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار

موضوع ساماندهی مجوزهای کسب و کار و تسهیل در فرآیند صدور آنها برای فعالان اقتصادی بیش از یک دهه است که به عنوان یکی از محورهای مهم در بهبود محیط کسب و کار مورد توجه سیاستگذاران و قانونگذاران قرار گرفته است به طوری که در قوانین متعددی از جمله ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44 (مصوب 1386)، مواد 62 و 76 قانون پنج ساله برنامه پنجم توسعه (مصوب 1389)، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور (مصوب 1394) بر این موضوع تأکید شده است اما شاه بیت همه این قوانین ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44 قانون اساسی می‌باشد که طبق آن تکالیفی برای دستگاه‌های مختلف در جهت تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار در نظر گرفته شده است؛ برخی از این تکالیف عبارتند از:

- تشکیل هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار در وزارت اقتصاد و امور دارایی به موجب ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44 قانون اساسی، که این هیئت در سال 1393 تشکیل شد و ریاست آن بر عهده وزیر اقتصاد و امور دارایی است. به استناد قانون اصلاح مواد 1، 6 و 7 قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44، وظیفه این هیئت حذف مقررات زائد و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار با تکیه بر سه عامل کاهش زمان، هزینه و مراحل صدور و شناسایی دستگاه‌های اصلی و فرعی پنجره‌های واحد کشور در جهت بهبود محیط کسب و کار می‌باشد. طبق قانون، این هیئت موظف است هر

1. این نشست در تاریخ 98/05/02 در سالن جلسات اداره پژوهش معاونت سیاسی برگزار شده است.

ماه حداقل یک بار با حضور وزیر اقتصاد، دادستان کل کشور، رئیس سازمان بازرسی، رئیس دیوان محاسبات یا نمایندگان تام‌الاختیار، دو نماینده مجلس، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، رئیس اتاق تعاون مرکزی ایران، رئیس اتاق اصناف ایران و حسب مورد نماینده دستگاه اجرائی ذیربط موضوع ماده (5) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (5) قانون محاسبات عمومی کشور و دارندگان ردیف و عنوان در قانون بودجه سنواتی مربوط، تشکیل شود و تصمیمات لازم نسبت به اصلاح یا حذف قوانین و رویه‌های زائد و مخل کسب و کار را اتخاذ و به دستگاه‌های مربوطه ابلاغ نماید. این هیئت تاکنون 28 جلسه برگزار کرده است و تصمیماتی در خصوص تعیین مرجع صدور پروانه بهره برداری پرورش ماهی در دریا، تعیین تکلیف پنجره واحد صدور مجوزها، تسهیل پرداخت مالیات نقل و انتقال املاک، پیشنهاد حذف و اصلاح برخی مقررات و رویه‌های زائد و غیرضروری و ... اتخاذ کرده است.

- براساس تبصره (3) ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44، مراجع صدور مجوز کسب و کار موظفند نوع، شرایط و فرآیند صدور، تمدید و لغو مجوز را به همراه مبانی قانونی مربوطه ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این قانون، تهیه و به هیئت مقررات زدایی جهت بارگذاری در پیشخوان مجوزهای کسب و کار ارائه نمایند. اکنون با گذشت بیش از چند سال از این تکلیف، تنها تعداد معدودی از دستگاه‌ها از جمله اتاق اصناف با این هیئت همکاری کرده و شرایط صدور مجوزها را به طور کامل و شفاف در این سامانه بارگذاری کرده‌اند، برخی دستگاه‌ها شرایط را ارائه نکرده‌اند و شرایط برخی دستگاه‌های دیگر هم با ابهامات و ایراداتی مواجه است؛ به طور مثال، شرایط ایجاد تأسیس که از سوی وزارت صمت ارائه شده یک عنوان کلی است و گستره وسیعی از فعالیت‌ها را که با هم همخوانی ندارد در برمی‌گیرد.

- طبق تبصره (2) ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44، مراجع صدور مجوز کسب و کار اجازه ندارند به دلیل اشباع بودن بازار از پذیرش تقاضا یا صدور مجوز کسب و کار امتناع ورزند؛ در حال حاضر، یکی از دلایلی که برخی دستگاه‌ها برای عدم صدور مجوز بیان می‌کنند، بحث اشباع بودن بازار است که مغایر با این تکلیف قانونی است.

- براساس تبصره «4» ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44، در صورتی که مراجع صادرکننده مجوز کسب و کار حتی با توافق متقاضی مجوز، شرط، مدرک یا هزینه‌ای بیش از آنچه در پایگاه اطلاع رسانی مجوزها، تصریح شده، از متقاضی دریافت مجوز کسب و کار مطالبه کنند مشمول مجازات موضوع ماده (۶۰۰) قانون مجازات اسلامی می‌شوند. این در حالی است که تاکنون هیچ مرجعی بابت تخلف از این موضوع مجازات نشده است و در برخی کسب و کارها نیز به دلیل وجود انحصار و خرید و فروش مجوز، عملاً مبلغی که برای مجازات در نظر گرفته شده، عدم کارایی این تکلیف قانونی را در مقابله با تخلف به دنبال داشته است.

□ مصوبات و عملکرد هیئت مقررات زدایی در سال 1397

در سال 1397، در مجموع تعداد 7 جلسه «هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار» و تعداد 14 جلسه کمیته تخصصی در هیئت مذکور برگزار، و براساس آن 12 مصوبه به شرح جدول ذیل صادره شده است:

ردیف	موضوع مصوبه	اهم تصمیمات	تاریخ مصوبه
1	بررسی مجوزهای کانون وکلای دادگستری	1. حذف مجوز اعلام شده از سوی کانون وکلای دادگستری مرکز با عنوان «مؤسسات حقوقی» 2. الزام کانون‌های وکلای دادگستری و مرکز امور مشاوران حقوقی قوه قضائیه به بارگذاری شرایط، مدارک، فرآیند و ... صدور مجوز «پروانه وکالت» در پایگاه اطلاع رسانی مجوزهای کسب و کار	97/01/27
2	بررسی مجوز وزارت تعاون برای ثبت تأسیس و تغییرات تعاونی‌ها	1. لازم‌الاجرا بودن مصوبه شماره 63/204334/10746/م هیئت نظارت بر مقررات زدایی در موضوع اخذ مجوز از وزارت تعاون برای ثبت تأسیس تعاونی‌ها 2. عدم نیاز به اخذ مجوز از وزارت تعاون در رابطه با ثبت تغییرات شرکت‌های تعاونی، اتحادیه‌ها و اتاق‌های تعاون	97/05/30
3	بررسی کارمزد ثبت سفارش سازمان توسعه تجارت	تعیین کارمزد ثبت سفارش بر مبنای قیمت تمام شده خدمات	97/05/30
4	بررسی کارمزد گواهی ارزیابی انطباق کالاهای وارداتی مشمول استاندارد اجباری	1. تکلیف سازمان استاندارد به منظور اصلاح دستورالعمل کارمزد خدمات و تغییر مبنای محاسبه آن براساس قیمت تمام شده خدمت ظرف یک ماه 2. بررسی پیشنهاد سازمان استاندارد توسط سازمان حمایت ظرف 2 ماه و ارائه آن به شورای عالی استاندارد جهت تصویب	97/05/30
5	تسهیل فرآیند پرداخت مالیات نقل و انتقال قطعی املاک	1. ارائه داده‌های مورد تفاهم برای محاسبه برخط مالیات نقل و انتقال املاک از سوی سازمان ثبت املاک به سازمان مالیاتی از طریق وب‌سرویس 2. سازمان فناوری اطلاعات امکان تعیین بلوک و ردیف براساس دفترچه ارزش معاملاتی املاک بر مبنای کدپستی را برای سازمان مالیاتی از طریق وب‌سرویس فراهم کند. 3. محاسبه و اعلام برخط مالیات نقل و انتقال از سوی سازمان مالیاتی به سازمان ثبت املاک	97/05/30
6	فعالیت‌های فروشگاه‌های بزرگ چندمنظوره و زنجیره‌ای	ملغی نمودن بخشنامه‌های مشتمل بر مقررات محدود کننده فعالیت فروشگاه‌های بزرگ چند منظوره و زنجیره‌ای	97/08/29
7	تعیین تکلیف پنجره واحد صدور مجوزها و ارائه خدمات کشور	1. تعیین تکلیف مرکز ملی پایش و بهبود محیط کسب و کار به تشکیل کارگروهی با عضویت سازمان اداری و استخدامی جهت استاندارد و یکسان‌سازی شناسه مجوزها و خدمات کشور 2. تعیین تکلیف مراجع صدور مجوز به ارائه خدمات از طریق پیشخوان مجوزها و خدمات کشور 3. ایجاد پنجره واحد صدور مجوزها و خدمات کشور ظرف 2 ماه توسط دبیرخانه هیئت مقررات زدایی	97/08/29
8	تسهیل پرداخت مالیات نقل و انتقال املاک	1. امکان صدور قبض مالیات به صورت آنی 2. اتصال به سامانه صدور قبض عوارض نوسازی شهرداری‌ها	97/09/20

97/09/20	متمرکزسازی سیستم صدور گواهی ماده 186 قانون مالیات‌های مستقیم از طریق پیشخوان مجوزها و خدمات کشور	لزوم صدور گواهی ماده 186 قانون مالیات‌های مستقیم ^۱ از طریق پیشخوان مجوزها و خدمات کشور	9
97/11/09	تبصره اصلاحی ذیل بند "7" مصوبه مورخ 1396/8/8 هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار ^۲ اضافه شد: تبصره- صدور مجوز برای دفاتر بند "پ" درخصوص سفرهای زیارتی به کشورهای عربستان سعودی، عراق و سوریه با سازمان حج و زیارت می‌باشد.	تعیین دستگاه اصلی صدور مجوز خدمات مسافرتی، سیاحتی، جهانگردی و زیارتی	10
97/11/09	مرجع صدور مجوز برای پرورش ماهی در دریا سازمان شیلات می‌باشد. سازمان بنادر و دریانوردی ضوابط مربوطه را در حوزه وظایف و اختیارات خود به شیلات اعلام و سازمان شیلات ایران در صدور مجوز مکلف به مراعات آن می‌باشد.	تعیین مرجع صدور مجوز "پروانه بهره‌برداری پرورش ماهی دریا"	11
97/12/20	تسهیل و شفافیت در تمامی مراحل صدور پروانه کسب برای متقاضیان از طریق الکترونیکی سازی فرآیند	صدور تمامی پروانه‌های کسب موضوع قانون نظام صنفی در سراسر کشور از طریق پیشخوان خدمات دولت و مجوزهای کشور	12

البته، از آنجا که بسیاری از دستگاه‌ها خود را ملزم به اجرای مصوبات هیئت مقررات زدایی نمی‌دانند، معمولاً مصوبات اخذ شده و اقدامات صورت گرفته این هیئت، با گذشت چند سال از فعالیت خود به عنوان مرجع تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار کشور نتوانسته به نتایج قابل توجهی در امر تسهیل مجوزها دست یابد.

□ موانع تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار

- برخورد ساده انگارانه با موضوع در قانون: در قوانین مرتبط با این موضوع، مرتب تکرار شده که در مدت سه ماه، یک ماه یا شش ماه دستگاه‌ها و یا هیئت مقررات زدایی باید چه کارهایی برای تسهیل صدور مجوزها انجام دهند، بدون آنکه پیچیدگی و گستردگی نظام مجوزها در کشور مورد توجه قرار گیرد. این موضوع باعث شده، با وجود اقدامات مختلفی که در این راستا صورت گرفته، نه تنها پس از گذشت ماه‌ها، بلکه بعد از گذشت چند سال نیز

1. ماده (186): صدور یا تجدید یا تمدید کارت بازرگانی و پروانه کسب و کار اشخاص حقیقی یا حقوقی از طرف مراجع صلاحیت دار منوط به ارائه گواهی از اداره امور مالیاتی ذیربط مبنی بر پرداخت یا ترتیب پرداخت بدهی مالیاتی قطعی شده می‌باشد و در صورت عدم رعایت این حکم مسئولان امر نسبت به پرداخت مالیات‌های مزبور با مؤدی مسئولیت تضامنی خواهند داشت.

تبصره 1- اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص حقوقی و همچنین صاحبان مشاغل از طرف بانک‌ها و سایر مؤسسات اعتباری منوط به اخذ گواهی‌های زیر خواهد بود:

1- گواهی پرداخت یا ترتیب پرداخت بدهی مالیاتی قطعی شده

2- گواهی اداره امور مالیاتی مربوط مبنی بر وصول نسخه‌ای از صورت‌های مالی ارائه شده به بانک‌ها و سایر مؤسسات اعتباری.

2. به استناد تبصره (6) ماده 57 قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب 1394، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در خصوص صدور مجوز فعالیت دفاتر خدمات سیاحتی، جهانگردی و زیارتی به عنوان دستگاه اصلی تعیین می‌گردد. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری وظیفه مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور جهت صدور مجوز مذکور از طریق ایجاد پنجره واحد با مشارکت سایر دستگاه‌ها را به گونه‌ای که ضمن رعایت اصل همزمانی صدور مجوزها، از سقف زمانی مصوب هیئت تجاوز ننماید به عهده خواهد داشت. دستگاه‌های فرعی صدور مجوز موظفند در فضای مجازی یا از طریق استقرار نماینده تام‌الاختیار در محل پنجره واحد اقدام و همکاری به عمل آورد.

اتفاق قابل توجهی در مسیر تسهیل صدور مجوزها ایجاد نشود و همچنان، موضوع مجوزها به عنوان یکی از موانع اصلی بهبود محیط کسب و کار و تولید کشور پیش روی فعالان اقتصادی قرار دارد.

– **ضمانت اجرای ناکافی برای مصوبات هیئت مقررات زدایی:** اگرچه در تبصره «3» ماده (57) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی که به اصلاح ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44 پرداخته، آمده است: «مصوبات هیئت مقررات زدایی در مورد بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها پس از تأیید وزیر امور اقتصاد و دارایی و در مورد تصویب‌نامه‌های هیئت وزیران پس از تأیید هیئت وزیران برای کلیه مراجع صدور مجوزهای کسب و کار و کلیه دستگاه‌ها و نهادها که در صدور کسب و کار نقش دارند، لازم‌الاجرا می‌باشد» اما، عملاً دستگاه‌ها خود را ملزم به اجرای مصوبات ندانسته و به همین دلیل، بسیاری از تصمیماتی که در هیئت مقررات زدایی در جهت تسهیل صدور مجوزها تصویب و ابلاغ شده، نه تنها اجرایی نشده است، بلکه با صدور بخشنامه یا آیین‌نامه جدید از سوی آن دستگاه، مصوبه هیئت مقررات زدایی بی‌اثر و باطل شده است. به عبارتی، در حالی که راه‌ها و فرآیندهای زائد و غلط از سوی هیئت مقررات زدایی حذف می‌شود، اما آن فرآیندها دوباره با عناوین و شکل دیگری توسط دستگاه مربوطه بروز و ظهور می‌یابند.

– **توان ناکافی برای برخورد با متخلفین:** در بحث مجوزها، شکایت از دستگاه‌ها و افراد مخل در صدور مجوز، به شورای رقابت واگذار شده است، در حالیکه، این نهاد به لحاظ ساختاری توان و قدرت مقابله و برخورد با متخلفان را ندارد و حکمی که صادر می‌کند، ضمانت اجرایی ندارد.

– **وجود بازار غیر رسمی در صدور برخی مجوزها:** طبق قانون، حداکثر جریمه‌ای که برای متخلفان در امر تسهیل مجوزها در نظر گرفته شده است، مبلغ 100 میلیون تومان می‌باشد، این در حالی است که برخی مجوزها بیش از یک میلیارد تومان خرید و فروش می‌شود. این مبلغ ناچیز، باعث شده تا متخلفان هیچ ابایی از تخلف نداشته باشند و علاوه بر دامن زدن به شکل گیری و گسترش بازار غیررسمی در صدور برخی مجوزها، این تفکر در آنها شکل بگیرد که مجازات و برخورد با متخلفان، بحث جدی‌ای نیست و در صورت اجرا نیز خللی بر بازار غیررسمی‌ای که ایجاد کرده‌اند وارد نخواهد شد. در واقع، این نوع از مجازات باعث رسمیت بخشیدن به بازار غیررسمی در مسئله مجوزها شده است.

– **توجه به کمیت به جای کیفیت:** متأسفانه جامعه ما چه در سطح مسئولان و چه در سطح مردم، جامعه‌ای به شدت آمارگرا است. به همین دلیل، همواره بر کاهش تعداد مجوزها تأکید می‌شود. این امر باعث شده برخی دستگاه‌ها مثل جهاد کشاورزی اعلام کنند تعداد مجوزها در این دستگاه از 444 مجوز به 96 مجوز تقلیل یافته است، در حالی که در عمل، همان رویه قبلی برای اخذ و صدور مجوز طی می‌شود و طبق بررسی‌های صورت گرفته از سوی سازمان بازرسی، نه تنها تعداد مجوزها در این وزارتخانه کم نشده است، بلکه در حال حاضر تعداد مجوزها در این نهاد به بیش از 700 مجوز می‌رسد.

– **استفاده نکردن از تجربه سایر کشورها در امر تسهیل صدور مجوز:** اگرچه همواره در کشور بر استفاده از تجربیات دیگر کشورها تأکید می‌شود، اما عملاً به این موضوع توجهی نمی‌شود و مسیر سیاستگذاری‌ها و انجام اصلاحات بر تجربه کردن راهکارهای تکراری متمرکز است. به طور مثال در بحث مجوزها، سیاست کشورهای مثل کره جنوبی، سوئیس، قطر، سنگاپور و ... برای بهبود و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار، به جای کم کردن تعداد

مجوزها، بر کاهش زمان و هزینه فرآیند صدور مجوز بنا شده است، در حالیکه، در کشور ما، اگرچه در قانون بر کاهش زمان و هزینه تأکید شده است، اما تلاش‌ها برای کاهش تعداد مجوزها است و مسئولان نیز موفقیت را در اعلام کاهش تعداد مجوز می‌دانند.

- **صدور مجوز توسط دستگاه‌های ذینفع:** یکی از مهم‌ترین موضوعات در بحث مجوزها، ایجاد انحصار در صدور برخی مجوزها است. بدین معنی که دستگاه صادرکننده مجوز، خود مهم‌ترین ذینفع در ایجاد کسب و کار مربوطه است و به همین دلیل، هیچگاه اجازه ورود افراد دیگر را به آن بخش نمی‌دهد. مثلاً مجوز کسب و کارهای صنعتی را وزارت صمت، مجوزهای کسب کارهای مربوط به کشاورزی و دامپروری را وزارت جهاد کشاورزی، مجوز داروخانه را وزارت بهداشت صادر می‌کنند، در حالی که در کشورهای دیگر، دستگاه صادرکننده مجوز، در آن کسب و کار ذینفع نیست.

- **وجود تورم مقرراتی:** طبق قانون، برای حذف یا اصلاح یک مقرره در هیئت مقررات‌زدایی، بین سه تا شش ماه زمان نیاز است. این در حالی است که در طول این مدت، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های متعدد و مختلفی مرتبط با موضوعی که تصمیم به حذف یا اصلاح آن گرفته شده است، در حال صادر شدن است. به عبارت دیگر، سرعت مقررات‌زدایی در کشور بسیار بیشتر از مقررات‌زدایی است و حتی حذف یک یا چند مقرره تأثیری بر حذف مقررات زائد از فضای کسب و کار کشور ندارد.

- **انسجام و هماهنگی نداشتن بین دستگاه‌ها:** برای رفع موانع و انجام اصلاحات در هر بخشی، به اتخاذ تصمیمات و اقدامات هماهنگ میان سایر دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط با موضوع نیاز است، مسئله‌ای که متأسفانه در کشور ما جدی گرفته نمی‌شود؛ چراکه صدور مجوز منبع درآمدی برای بسیاری از دستگاه‌ها است و به همین دلیل، معمولاً حاضر به همکاری با دیگر دستگاه‌ها برای رفع موانع و حذف مقررات زائد نمی‌شوند که این امر باعث شده روند تسهیل و بهبود محیط کسب و کار بیش از پیش دشوار شود و به کندی صورت گیرد.

- **همکاری نکردن دستگاه‌ها با هیئت مقررات‌زدایی:** از جمله تکالیف قانونی برای تسهیل صدور مجوزها، همکاری دستگاه‌ها برای بارگذاری و ارائه شفاف و دقیق تمامی مجوزها هم به لحاظ نظام مجوزدهی و هم از منظر خوشه‌های کسب و کار در سامانه پیشخوان مجوزهای کسب و کار است تا براساس آن هیئت مقررات‌زدایی برای حذف یا اصلاح آن تصمیم‌گیری نماید، اما متأسفانه به جز معدودی از دستگاه‌های از جمله اتاق اصناف، دیگر دستگاه‌ها یا مجوزها را ارائه نداده‌اند یا اگر ارائه داده‌اند کامل نیست و بعضاً ابهامات و ایراداتی نیز دارد. مثلاً مجوز تأسیس که توسط وزارت صمت در این سامانه بارگذاری شده است، طیف وسیعی از کسب و کارها را در بر می‌گیرد و مشخص نیست منظور از تأسیس، تأسیس یک واحد معدنی یا واحد صنعتی است و یا کارخانه قیر یا کارخانه صنایع غذایی و ... در واقع، این ابهام و نامحدود کردن مجوز باعث سردرگمی فعالان اقتصادی می‌شود.

- **بی‌ثباتی در تصمیم‌گیری‌ها:** روند اصلاح یا حذف مقررات زائد، نیازمند تصمیمات یکپارچه و واحد از سوی یک نهاد فراقوه‌ای است، در حالیکه در کشور ما بخشی‌نگری و تصمیمات متعدد در حوزه‌های مختلف مرتبط با کسب و کار از جمله صادرات، واردات، مالیات و .. مانع از تسریع در فرآیند اصلاح و بهبود محیط کسب و کار شده است. این امر نه تنها محیط کسب و کار را با تهدید مواجه کرده است، بلکه منجر به کاهش امنیت سرمایه‌گذاری، از دست رفتن بازارهای صادراتی و ایجاد بی‌اعتمادی به فعالان اقتصادی داخلی در حوزه تجارت خارجی شده است.

□ راهکارهای تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار

تبدیل شدن بهبود محیط کسب و کار و تسهیل در صدور مجوزها به اولویت اول دستگاه‌های اجرایی

حذف دستگاه‌های موازی و هم‌پوشان در تصمیم‌گیری‌های مربوط به بهبود محیط کسب و کار به منظور ایجاد ثبات در سیاستگذاری

اختصاص یک کد منحصر به فرد همانند کد ملی به هر یک از مجوزها برای شناسایی مجوزهای رسمی از غیررسمی

ایجاد اجماع، هماهنگی و یکپارچگی میان سایر دستگاه‌های مرتبط با صدور مجوزها

جلوگیری از ایجاد و تشدید تورم مقرراتی با استفاده از تجربه سایر کشورها (به طور مثال، اگر قرار است یک بخشنامه با ۵ ماده و ۵ تبصره صادر شود، در مقابل یک بخشنامه با همان تعداد ماده و تبصره از نظام مجوزدهی کشور حذف شود)

اصلاح روند برخورد با متخلفان در تسهیل صدور مجوزها به منظور جلوگیری از ایجاد و گسترش بازار غیررسمی مجوزها

رفع انحصارگرایی از نظام مجوزدهی کشور

□ جمع‌بندی

یکی از پیش‌نیازهای اصلی در بحث رونق تولید، بهبود و تسهیل فضای کسب و کار است و مقدمه بهبود فضای کسب و کار نیز تسهیل و تسریع در صدور مجوزها و اصلاح نظام مجوزدهی در کشور است؛ موضوعی که در برنامه‌های اعلامی دستگاه‌ها از جمله وزارت صمت^۱ نیز برای سال رونق تولید در دستور کار قرار گرفته است. اما تجربه یک دهه گذشته کشور در بحث بهبود فضای کسب و کار نشان می‌دهد، با وجود آنکه قوانین متعدد و مختلفی در این زمینه تصویب شده و هیئتی با عنوان هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار به عنوان متولی اصلی شناسایی و حذف مقررات زائد،

1. وزارت صمت در سال ۹۸ برنامه‌هایی با ۶ محور برای بهبود کسب و کار در دستور کار قرار داده است. اصلاح فرآیندها و دستورالعمل‌ها و حذف یا کاهش زمان صدور مجوزها، تنقیح قوانین و مقررات مانع تولیدبا هدف کلی مقررات زدایی و رفع موانع تولید و تجارت، شفاف‌سازی و ایجاد دسترسی آزاد به اطلاعات برای عموم ذینفعان و مبارزه با فساد اداری، ایجاد و توسعه سامانه‌های جامع اطلاعاتی، تدوین و ابلاغ سیاستهای صنعتی، معدنی و تجاری با هدف آسیب‌شناسی و تعیین مشکلات بخش صنعت، معدن و تجارت و تدوین برنامه راهبردی که باید در آن سیاست ارزی، سود بانکی و اهداف کلان اقتصادی در زمینه حمایت از تولید تعیین شود و دستگاه‌های دیگر نیز از اجرای این برنامه حمایت کنند از اهم این برنامه هاست. (پایگاه اطلاع‌رسانی دولت)

براساس ماده (7) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل 44، در مرکز مطالعات پایش و بهبود محیط کسب و کار وزارت اقتصاد و امور دارایی به عنوان نهاد اصلی در بهبود محیط کسب و کار تشکیل شده است، اما اتفاق قابل توجهی در امر تسهیل صدور مجوزها و بهبود فضای کسب و کار رخ نداده است و به اعتقاد فعالان اقتصادی نظام مجوزدهی گسترده و پیچیده همچنان به عنوان یکی از آسیب‌های جدی پیش‌روی تولید و اشتغال کشور محسوب می‌شود. اگرچه، تلاش‌ها و اقدامات صورت گرفته از سوی هیئت مقررات زدایی طی چند سال گذشته قابل تقدیر است، اما به دلیل عدم هماهنگی میان دستگاه‌ها از یک سو و نداشتن ضمانت اجرایی کافی مصوبات این هیئت برای سایر دستگاه‌ها از سوی دیگر، هیئت مقررات زدایی نتوانسته آنطور که در قانون مشخص شده است در اصلاح نظام مجوزدهی کشور تأثیرگذار باشد. با این حال، اگر در پی آن هستیم که شعار «رونق تولید» محقق شود، مقدمه آن اولویت قرار دادن فضای کسب و کار کشور به عنوان پیشران توسعه و رونق تولید از سوی مسئولان و سیاست‌گذاران می‌باشد که در این میان، هماهنگی و هم‌افزایی سایر دستگاه‌ها و نهادها با یکدیگر در سرعت بخشیدن به امر تسهیل صدور مجوزها امری ضروری است.

